REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Scrisori nefrancate nu se primesc.
Manuscripte nu se retrimit.
Inserate
se primesc la Administrațiune Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena la M. Dukes Nachf., Nux. Augenfeld & Emeric Lesner, Heinrich Schalek, A. Oppelik Nachf., Anton Oppelik. In Budapesta la A. V. Golberger, Ekstein Bernat, Iuliu Leopold (VII Erzsebet-korut).
Prețul inserțiunilor: o serie garmond pe o coloană 10 bani pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă și învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o serie 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXXI

Telefon: Nr. 226.

GAZETA apare în fiecare zi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminecă 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate.
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 fr. pe an.
Se prenumeră la toate oficiile poștale din întru și din afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov;
Administrațiunea, Piața mare târgul Inului Nr. 30. etagiu I. Pe un an 20 cor., pe șase luni 10 cor., pe trei luni 5 cor. Cu dusul acasă: Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor. — Un esemplar 10 bani. — Atât abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 234. Brașov, Joi 23 Octomvrie (5 Noemvrie) 1908.

Politica amenințătoare a Rusiei

Rusia pare a fi hotărâtă a-și câștiga în Orientul european succesele, cari i-au lipsit cu totul în campania ce a purtat'o în Orientul estrem și în urma căreia n'a secerat decât dezastre și umiliri. Diplomația rusă e în plină activitate având de scop să pregătească în cestiunea Orientului european o situațiune cât de turbure, ca să poată pescui cât mai multe avantage pentru sine. Se dedase lumea, mai ales după rezultatele răsboiului cu Japonia, a crede că Rusia merge în adevăr alături cu Austro-Unguria în politica balcanică și că va fi silită a continua încă multă vreme aceasta atitudine. Evenimentele petrecute de curând desmint însă aceste presupuneri, cu tot limbagiul amicabil ce l'a purtat baronul Aehrenthal în delegațiuni față cu Rusia. Primirea foarte călduroasă ce s'a făcut la curtea din Petersburg prințului George al Serbiei care a fost sufletul ultimelor demonstrațiuni antiaustriace din Serbia, indică intențiunea Rusiei de a folosi Serbia și Muntenegru ca pioni ai politicei sale agresive față cu monarchia noastră.

Intr'o convorbire cu corespondentul lui „Daily Mail“ din Petersburg, prințul George a zis: „Misiunea mea în Rusia a fost foarte succeasă. Sunt convins că Rusia nu ne va părăsi nici odată. Ne-a sfătuit să așteptăm și să nu fim nerăbdători. Vom și aștepta, dar dacă conferența plănuită sau alte evenimente n'ar ieși în favorul nostru, suntem hotărâți a procede pe propriul nostru rizic și pe propria noastră răspundere“. O știre ce a sosit la Berlin mai spune că Țarul a promis în mod obligator prințului moștenitor George, că Rusia nu va recunoaște anexiunea Bosniei și a Herțegovinei. Adeverirea știrei acesteia ar însemna zădărnicirea conferenței europene, pentru a căreia întrunire tocmai Rusia a luat inițiativa.

Până eri alaltăeri Rusia nu a fost răspuns la scrisoarea autografă în care împăratul Francisc Iosif a făcut cunoscută Țarului anexiunea provinciilor ocupate. Când s'a prezentat mai întâi cu scrisoarea ambasadorul austro-ungar, Berchthold, i-s'a spus că Țarul nu poate răspunde din cauza absenței ministrului de externe Iswolsky. După ce s'a întors acesta la Petersburg ambasadorul a cerut din nou o audiență. Atunci i-s'a spus că Țarul va trimite răspunsul său direct la ambasadorul rusesc din Viena ca să-l predea împăratului Francisc Iosif. Cuprinsul răspunsului nu e deci încă cunoscut O telegramă sosită eri din Viena ne spune de altă parte, că acolo a sosit Luni programul rusesc privitor la conferența europeană. Găsim în el toate punctele despre câte s'a vorbit până acum și între ele și punctul 7 care zice: „avantagii ce sunt a se da Serbiei și Muntenegrului; iar p. 8: „Revizuirea regulamentului pe Dunăre este de dorit“, — puncte ce pot să prejudece foarte mult și pozițiunei, drepturilor și intereselor statului român dela Dunăre. Se vede de aici că Rusia n'a abandonat planul de-a mijloci ținerea conferenței asupra căreia s'a ințeles cu Anglia și cu Franța. Este dar încă pendentă cestiunea, fi-va conferență sau nu, și este lămurit numai un lucru: Rusia pregătește o acțiune contrară politicei inaugurate de baronul Aehrenthal în Balcani.

De aici isvoresc multele faime despre pregătirile de răsboiu în Rusia și în statele mici, cari s'au pus sub scutul ei; de aici vine și neliniștea despre care vorbesc cu atâta amar foile opoziționale koșuthiste. Foaia lui Lengyel „A Nap“ de pildă condamnă politica anexiunei zicând că „neputincioasa diplomație austriacă a săvârșit o prostie periculoasă și a impins în cursă popoarele a două țări pentru niște planuri aventurioase de mare-putere.“ Firește că numita foie nu întârzie a trage consecvențele declarând guvernul actual maghiar responzabil pentru toate urmările ce le va avea aceasta politică. „N'am avut nici o lipsă — zice — de anexiunea Bosniei, care n'a schimbat absolut nimica în situația maghiarimei; nici un interes n'a urgitat acest pas făcut fără pregătire și așa ca să provoace catastrofe“. „A Nap“ sfârșește cu cuvintele: „Guvernul național (maghiar) a vândut în afară de dreptul electoral și pacea și liniștea țării“.

Ce este exagerație, și ce adevăr și realitate în toate acestea se va vedea curând, poate încă prea curând.

Croații catolici din Bosnia la Majestatea Sa. Din Serajevo se anunță, că în cursul lunei Noiemvrie o mare deputațiune de Croați catolici din Bosnia va pleca la Viena ca să prezinte Maj. Sale omagii și să mulțumească pentru anexare.

In Sobrania bulgară au început Luni după amiazi desbaterile asupra proiectului de răspuns la mesagiu. In acest răspuns se aprobă actul de independență atât de dorit de popor în timpul de 500 de ani, și care a fost impus de demnitatea statului și de interesele poporului. Proclamând actul de independență, Suveranul a răspuns aspirațiunilor și voinței poporului; iar păstrând exploatarea căilor ferate orientale, guvernul a făcut datoria sa de stat. Reprezentanța națională, recunoscând gravitatea evenimentelor, acordă încrederea sa deplină tuturor actelor guvernnlui.

Alegerea președintelui Statelor-Unite. Eri a avut loc în Statele-Unite alegerea de președinte. adecă a delegaților, cari vor vota în Decemvrie pentru viitorul președinte al Statelor-Unite. Se crede, că succesul candidatului republican pare foarte probabil. Mac Kinley obținuse 271 voturi contra 176 date lui Bryan în 1896; 392 contra 153 în 1900. In 1904, Roosewelt a reușit cu 336 voturi contra 140, cu o majoritate de peste două milioane de sufragii din mai puțin de patrusprezece milioane exprimate. E cu putință — zice »Le Journal« — ba e chiar probabil ca de data asta victoria să fie disputată mai cu aprindere. Unele alegeri ce au avut loc de curând în Statele-Unite arată o decădere serioasă a partidului republican. Cu toate astea schimbarea în opinia publică, schimbare ce ar aduce pe Bryan la presidenție are să fie foarte întinsă. Ar trebui ca mișcarea să se manifeste într'un mare număr de state din centru și răsărit, a căror credință față de cauza republicană nu s'a desmințit de douăzeci de ani și mai bine. Roosewelt, bun judecător al opiniei publice, își exprima chiar zilele trecute încrederea sa puternică în alegerea lui Taft la presidenție, precum și a lui Kern la vicepresidenție.

Manifestațiunile pentru votul universal.

Adunările poporale românești, convocate pe Dumineca trecută, au reușit pretutindeni foarte bine stârnind în toate părțile o însuflețire mare în rândul Românilor setoși după votul universal.

Andunarea convocată pe Duminecă în **Sibiiu** a întrunit un public de peste 2000 de persoane. Președintele adunării a fost părintele protopop Stroia, iar notar d-nul Rebega. Au vorbit d-nii: Dr. Preda și Enescu. S'a expediat o telegramă Maj. Sale împăratului și s'a adus cu mult entusiasm hotărârea, că poporul românesc aderă din tot sufletul la lupta ce vor porni-o aleșii lui împotriva votului plural.

Adunarea de protestare ținută în **Ocna-Sibiiului** a reușit de asemenea foarte bine asistând mult popor. Au vorbit d-nii: Isaia Henteș, Marcu Jantea, Dr. Ioan Borcia, Isaia Popa și Șofron Roșca, cari au stârnit multă însuflețire. S'a trimis o telegramă omagială M. Sale și o scrisoare de aderență către clubul deputaților naționaliști.

Cele 11 adunări convocate în Bănat au fost impozante.

La *Alibunar* și *Petrovaselo* a vorbit deputatul C. Brediceanu; la *Sărăzani* și *Poganești* deputatul Dr. G. Popoviciu; la *Bogșa-română* Dr. Valer Braniște; la *Reșița* deputatul Dr. Petrovici; la *Broșteni*, *Oravița* și *Goruia* Dr. Cigărean și Dr. Nedelcu; la *Herendești* Dr. Ioanovits; la *Coșteiul-mare* Dr. Vălean și Dr. I. Pop.

Din toate adunările s'a trimis telegramă M. Sale solicitându-se sufragiul universal și s'a votat aderență deputaților români.

Adunarea poporală dela *Voivodinți* a întrunit alegători din 10 sate, în număr de peste o mie cari au protestat împotriva proiectelor lui Andrassy și au cerut prin telegrame dela Maj. Sa introducerea votului universal.

*

Adunare poporală în Bucium
(Alba-inferioară).

Duminecă în 1 Noiemvrie 1908, s'a ținut în Bucium o adunare poporală împotriva reformei electorale plănuită de guvern. Deși timpul a fost mai mult de iarnă decât de toamnă au participat un frumos număr de bărbați și femei. Opt jandarmi ne-a pus la dispoziție protopretorele Imreh Jozsef din Roșia. Președinte a fost aclamat părintele Danciu din Buciumșasa. A vorbit Dr. C. *David* despre situația politică actuală în genere. Vorbirea spusă cu multă însuflețire a fost ascultată cu vii aprobări. Apoi preotul din Buciumșasa I. *Agârbiceanu* a vorbit despre noul proiect de lege a lui Andrassy, desvălindu-i toate păcatele și toate nedreptățile ce le cuprinde, în deosebi pentru noi Românii. Proiectul de resoluțiune și telegrama omagială trimisă Maj. Sale, a fost cetită de Traian Macaveiu, și primită cu multă însuflețire.

Protopretorele însuși, care a fost de față, s'a putut convinge că n'a fost lipsă de un singur împânat cocoșește. Și totuși pe temeiul *lipsei de jandarmi* a oprit adunarea ce era să se țină tot Duminecă în Abrudsat.

Corespondent.

*

Partidul poporal german din sudul Ungariei a ținut o imposantă adunare de protestare în comuna Nemetsag. Adunarea din Cubin (com. Timiș), convocată tot de Germani, a fost oprită.

Partidul țărănesc ungar a ținut Duminecă cinci adunări, în care s'a protestat în contra votului plural.

Partidul radical ungar a ținut tot Duminecă în comuna Stanislău (Sătmar) o adunare de protestare sub președinta dep. Molnar Jenő.

Interwievul împăratului Wilhelm.

După ce convorbirea împăratului Wilhelm publicată de »Daily Telegraph« a produs o furtună atât de mare în pressa germană, îndată ce oamenii s'au convins, că nu este numai o scornitură, cercurile oficiale s'au văzut constrânse de a da o explicare. Oficioasa »Nord-deutsche Allgemeine Zeitung« a publicat Sâmbătă o astfel de explicare spunând, că de astădată împăratul Wilhelm s'a abătut dela obiceiul său și n'a trecut peste capetele sfetnicilor săi ci, când i-s'a cerut învoirea pentru publicarea interwievului, l'a comunicat oficiului de externe, care n'a ridicat nici o obiecțiune contra publicărei. Iată ce scrie »Nord. Allg. Ztg.«:

»O mare parte din presa străină și indigenă aduce critice persoanei împăratului în urma articolului apărut în „Daily Telegraph« pretinzând că împăratul ar fi provocat această publicațiune fără a-și da seama de consecințele pentru politica imperiului. Această pretențiune este eronată: împăratul primise din partea unei persoane private engleze cererea de a autoriza publicarea unui manuscris cuprinzând un articol în care o serie de conversațiuni avute de împărat cu diferite persoane și la diferite epoce erau reunite. Această cerere avea de motiv să facă mai cunoscute cuvintele împăratului în cercuri cât mai largi posibile engleze și prin aceasta să se slujească bunele relațiuni dintre Anglia și Germania.

»Impăratul a trimis proiectul articolului cancelarului imperiului, care a trimis la rândul său manuscrisul ministerului de externe cu cererea de a se examina cu băgare de seamă manuscrisul.

»Nici o obiecțiune nefiind ridicată în raportul ministerului de externe, publicațiunea a avut loc.

»Când cancelarul a aflat conținutul manuscrisului, citindu l, a recunoscut că de l'ar fi citit întâiu ar fi ridicat obiecțiuni și s'ar fi opus la publicarea lui. Cancelarul declară că se recunoaște singur responsabil pentru incident și ia răspunderea faptelor pentru ministeriul de externe și funcționarii lui.

»In același timp, cancelarul și-a prezentat demisia împăratului.

»Impăratul n'a primit'o dar în urma propunerei cancelarului, a aprobat pe principele de Bülow, după publicarea acestora să fie pus în pozițiune a înlătura atacurile neîndreptățite«.

Impresiunea ce a făcut'o lămurirea de mai sus a foaiei oficioase a fost în primul moment că este numai o explicare cam cu anevoie ticluită. Se asigură însă că în adevăr împăratul Wilhelm a trimis manuscriptul interwievului prințului Bülow ca să-și dea părerea, că Bülow se afla pe atunci în Norderney în concediu și n'a avut timp să-l cetească și că de aceea a trimis manuscriptul oficiului de externe, a-l căruia șef, secretarul de stat de Schön se afla pe atunci de asemenea în concediu, așa că interviewul l'a cetit numai un conzilier secret care a opinat că se poate publica raportând în acest senz cancelarului; în fine s'a mai întâmplat că cancelarul să retrimită manuscrisul pe care nici acum nu l'a cetit împăratului cu o observare ce consimțea la publicarea lui. Cu toate acestea comunicatul din »Nord. d. Allg. Ztg.« n'a liniștit pe nimeni, ci a pro-

vocat o nouă furtună în ziarele germane. Acestea sunt scandalizate de uşurinţa cu care un act atât de însemnat a făcut preumblarea dela Berlin la Norderney şi îndărăt.

Corespondentul din Berlin a lui »N. Fr. Presse« observă cu drept că şi aici e vorba de un efect al absolutismului ce domneşte în Germania, care a răpit într'atâta independenţa funcţionarilor încât nici unul din ei nu se gândeşte a face măcar o mică obiecţiune în contra unei publicări pe care împăratul pare a o dori. Furtuna produsă de comunicat se îndreptează mai cu seamă contra prinţului Bülow, pe acesta îl fac responzabil deşi împăratul nu i-a primit demisiunea, pretinde dela el să se retragă.

In săptămâna aceasta se va redeschide parlamentul german. Partidul conservator voieşte să interpeleze cu privire la interwievul împăratului şi din limbagiul foilor conservatoare se vede că şi acest partid va cere dimpreună cu celelalte ca în viitor să fie întărite garanţiile constituţionale şi să se facă odată pentru totdeauna sfârşit actelor de guvernare absolute ale monarchului cu care începuse a se obicinui întregul popor german ceea-ce o dovedeşte faptul că nu i-a făcut nici-odată o serioasă rezistenţă.

Rusia şi România.

Un fost ministru rus despre România.

»Universul« anunţă că »Petersburski Wiedomosti« marele ziar oficios din St. Petersburg, dela 18 Octomvrie, publică un articol de fond întitulat »Despre anexarea Bosniei şi Herţegovinei«, iscălit de d-l N. Durnovo, fost ministru rus şi diplomat.

Iată părţile mai caracteristice din acest senzaţional articol:

»Austria astăzi speră în ajutorul Germaniei; dar Germania are interesele sale. Dacă Rusia nu se va împotrivi unirei neamului german şi va lăsa în pace pe Slavii dela apus, in acest caz Germania nu se va împotrivi unirei cu Rusia a Ruşilor din Galiţia, nordul Bucovinei şi ţinuturile trans-carpatine, nu se va împotrivi liberărei Românilor de sub tirănia maghiară şi va lăsa ca Bosnia şi Herţegovina să treacă spre poporul sârb.

*

»*Rusiei îi e necesar de a trage în partea sa pe România, dar România nu va întinde mâna decât atunci când îi vom da înapoi Basarabia, ţara locuită de Români şi care până la 1811 făcea parte din Principatul Moldovei.*

Şi drept vorbind, pentru Rusia Basarabia a fost importantă ca ţară limitrofă cu Turcia şi atunci dela 1811 până la 1856, gurile Dunărei ne aparţineau nouă, *dar în momentul de faţă când dincolo de Dunăre există un regat bulgar, Basarabia nu mai reprezintă nici cum o ţară strategică*, pe care n'o ameninţă nimeni şi perderea căreia niciodată nu poate fi uitată de România pravoslavnică ca şi noi.

*

»A prenumera Basarabia printre ţările cucerite de Rusia, noi n'avem nici un drept, căci cu poporul moldovean noi nu ne-am războit, şi în războaele noastre cu Turcii mergeam mână în mână cu acest popor a cărui ţară în aceste cazuri a fost totdeuna prădată şi pustiită. A remite României Basarabia*) este afacerea viitorului, când va sosi momentul pentru Rusia de a lipi la ţinuturile sale ţările de dincolo de graniţa Rusiei actuale, unde locuesc milioane de Ruteni şi Rusini.

*

Mai departe autorul articolului citat de noi face o vehementă critică politicei austriace în Peninsula Balcanică, declarându-se duşman al Bulgariei actuale, care pluteşte în apele austriace şi zice:

»La congresul din Berlin, Dobrogea s'a dat României pentru a despărţi Rusia de Bulgaria, făcând din această ţară unealta machinaţiunilor vrăşmăşeşti în contra Rusiei, în contra lumei slave şi religiei pravoslavnice.«

Autorul încheie articolul său prin a recomanda diplomaţiei ruse de a recăpăta simpatiile pentru popoarele balcanice şi mai cu seamă de a cultiva duşmănia care începe a se manifesta în mod vădit în Serbia şi România, căci zice autorul: »Unirea ofensivă şi defensivă între Rusia, România, Serbia şi Muntenegru poate să dea naştere unui războiu contra Austriei, ocupând cu armatele ruse Galiţia şi Ungaria.

»Un astfel de războiu ar fi fatal împăratului austriac.«

*) Judeţul Hotin şi partea din judeţul Ismail şi Acherman fiind populate de Ruşi fireşte că trebue să rămână pe veci legate de Rusia.

STIRILE ZILEI.

— 22 Octomvrie v.

Deschiderea liniei ferate Făgăraş-Braşov va avea loc în 6 Noemvrie n. La oarele 1 p. m. va pleca trenul din Şinca-veche spre Braşov. Seara la oarele 6 se va da un banchet în sala Redutei oraşului

O hotărâre vrednică de urmat. Ni se scrie: In comunele Presaca, Feneş, Galaţi şi Petrângeni din notariatul Feneşului, cercul pretorial Ighiu, mai ales faţă de *omorurile* întâmplate din cauza beuturei, cu deosebire în comuna *Galaţi*, (cam câte 2—3 cazuri la an), reprezentanţele comunale în şedinţele lor extraordinare din 19, 20, 21 şi 22 Oct. a. c. au hotărât *unanim*, afară de câte un crâşmar interesat din fiecare comună, *ca în Dumineci şi sărbători crâşmele să fie închise* dela 10 oare din presară până a treia zi dimineaţa.

Distincţiune. Cetim în »Unirea«: »Din prilejul reîntoarcerii cu bine, Excelenţa Sa a promovat de protopopi actuali pe vice-protopopii: Elie *Câmpean* al Giurgeului, Laurenţiu *Pascu* al D. Sânmărtinului şi Iosif *Lita* al Biei, iar pe administratorii protopopeşti: Gavril *Pop* al Arieşului şi Simion *Moldovan* al Chichindealului de vice-protopopi ai aceloraşi districte. Se vede că pentru cei din centru aceste distincţiuni înalte s'au rezervat pe alte timpuri«.

Jurământul recruţilor în garnizoana din Cluj s'a făcut la 1 Nov. n. cu mare solemnitate. La 9 oare s'a celebrat s. liturgie în cortul aşezat în larga curte a casarmei celei mari. Liturgia a celebrat-o pentru toţi ostaşii, protopopul Dr. Elie Dăianu, care supleneşte postul vacant de preot castrens în Cluj. La sfârşitul liturgiei a rostit în faţa întregului corp al ofiţerilor, în frunte cu Esc. Sa generalul de brigadă *Krempotich*, rugăciunea obicinuită pentru Majestatea Sa, care acum, când spectrul răsboiului e pe orizont, a răsunat pătrunzător şi mai cu înţeles, ca ori când. Era o mândrie pentru Românii, cari fac marea majoritate, să audă cu acest solemn prilej graiul limbei lor conşacrat printr'un uz aşa de oficios. S'a adaus la aceasta bucuria vestei ce sosise, că simpaticul căpitan Vasilie Popa a fost numit *major*. Noul major, deşi în concediu, a venit să participe şi de astădată la reuşita splendidă a slujbei sfinte româneşti, şi a primit multe felicitări.

Alegerea pentru congresul naţional bisericesc s'a început în dieceza Aradului cu membrii clerului, Joi. Alegerile au decurs cu demnitate şi în linişte solemnă. Au fost aleşi în cercul Arad-Radna: P. C. Sa Roman R. Ciorogariu, protosincel şi director seminarial; Şiria-Boroşineu: Ioan Georgia pprezv. Boroşineu; Buteni-Hălmagiu: Cornel Lazar pprezv. Hălmagiu; Giula-Chişineu: Dr. Ioan Trailescu, pprezv. Chişineu; Timişoara-B.-Comloş: Dr. Traian Puticiu pprezv. Timişoara; Lipova-Vinga: P. C. Sa Augustin Hamsea arhimandrit.

Cununie Eleonora *Plăian* şi Mate *Zăgrean* teol. abs. ne anunţă cununia lor religioasă, care se va celebra Duminecă în 8 Noemvrie a. c. 3 oare d. a. în biserica gr. cat. din Giulatelec.

Impăratul Germaniei soseşte Joi la Viena pentru a vizita pe Maj. Sa Monarhul.

In atenţiunea institutelor noastre de bani. »Revista Economică« atrage atenţiunea institutelor noastre de bani asupra dispoziţiilor art. de lege XIX din 1907, căruia probabil, nici acum nu se vor fi conformat încă toate. Legea din cestiune, care tractează despre asigurarea funcţionarilor (impegiaţilor) comerciali şi industriali pentru caz de boală, obligă institutele de bani, de a înscrie pe toţi funcţionarii lor, a căror salar anual nu trece peste K. 2400, la o cassă pentru ajutorarea bolnavilor recunoscută prin lege. Institutele, cari au întrelăsat a face aceasta până acum, să se grăbească a-şi înscrie funcţionarii la Cassa pentru ajutorarea bolnavilor, căci neobservarea legii e împreunată cu pedepse simţitoare.

O mare nenorocire s'a întâmplat astăzi dimineaţă în casa Nr. 30 Pajişte B. (Scheiu). Cei doi copilaşi ai muncitorului Radu Creţoiu, o fetiţă de 4 ani şi un băiat de 2 ani, s'au jucat în absenţa părinţilor lor, cari se aflau în pădure după lemne, cu o cutie de chibrite. Chibritele aprinzându-se, hăiniţele copiilor au luat foc şi până ce s'a observat de către vecini fumul neobicinuit ce ieşia din casă, ambii copii au primit arsuri atât de grave, încât au încetat din viaţă.

Cu ocazia avansamentelor în armată la 1 Noemvrie a. c. fu înaintat şi căpitanul de artilerie D. *Ladislau Popa*, comandant al pieţei din Cluj, la gradul de major. Vestea aceasta au salutat-o cu bucurie număroşii prietini şi cunoscuţi ai acestuia din Braşov, unde d-l Popa a stat un şir lung de ani în garnizoană. Dar şi în Cluj d-sa se bucură de stima şi simpatiile altora, deşi numai de câţiva ani a trecut în garnizoana de acolo. Dovadă e buna impresiune ce a produs-o în Cluj avansarea d-sale, şi care se reflectează din următoarea observare ce-o face ziarul »Ellenzék«: »Ladislau Popa, care de câţiva ani a venit din Braşov la Cluj, a meritat în adevăr aceasta înaintare, căci cu personalitatea sa amabilă, prevenitoare şi cu munca sa folositoare a creat în Cluj frumoase înţelegeri şi preţuire reciprocă între militari şi civili. Foarte mulţi au felicitat pe distinsul căpitan al pieţei din incidentul avansării sale«. Fără a slăbi ceva din această dovadă de stimă, observăm în treacăt, că d-lui Popa în nizuinţa sa de a susţinea buna armonie între militari şi civili i-a venit în ajutor de sigur şi directiva de purtare dată în general ofiţerimei de către ministru de războiu în anii din urmă.

Membrii comisiunei europene a Dunărei au sosit Duminecă în Sulina. Luni, Marţi şi azi comisiunea a ţinut trei şedinţe, sub preşidenţia d-lui Nanu, delegatul român.

Iubileul unei comune româneşti. Duminecă, la 8 Noemvrie c. vor fi mari festivităţi la Petruvasila. Se va sărbători aniversarea de 100 ani de când s'a înfiinţat această comună fruntaşă din Bănat; se va târnosi biserica ort. rom. şi se va face şi întroducerea festivă a noului preot Constantin Dimian.

Dela facultăţile de medicină din România. După o statistică dată de Decanul facultăţii de medicină domnul Toma Ionescu în anul 1907—1908 facultăţile de medicină din Bucureşti şi Iaşi au fost cercetate de 1083 studenţi, dintre cari 682 studenţi în medicină şi 401 aparţinând secţiei pharmaceutice. După naţionalitate au fost la medicină: 580 Români, 7 Bulgari, 9 Germani, 81 Ovrei, 1 Grec şi 4 Austriaci. Intre studenţii în Farmacie: 351 Români, 1 Bulgar, 7 Germani, 3 Greci, 4 austrieci, 3 Unguri şi 1 Polon. Serviciul ocupat cu conservarea cadavrelor a liferat 288 cadavre, dintre cari 181 s'au folosit spre scop de studiu.

Mari incendii de păduri în America. Cetim în »Românul« din America: Spre nord dela Detroit, statul Michigan, s'au aprins pădurile şi ard mereu de trei zile. Fiind frunzişul uscat şi fiindcă n'a venit ploaie, focul s'a întins repede şi a încins pădurile cât vezi cu ochiul. Multe farme, vite, bucate, — au căzut pradă flacărilor. Păstorii şi vânătorii au fost încunjuraţi de focul năpraznic şi au ars. Orăşelul Metz a ars de tot, La Roque de jumătate iar Foster arde acum. Lumea fuge la câmp din orăşele, lăsând pradă flacărilor tot avutul lor. Din Metz lumea a fugit noaptea, fără haine, cum au ieşit din pat. Ei spun că flacările pădurii erau de 100 de urme înalte. Sau pornit colecte pentru cei nenorociţi Până acum au ars 100 de oameni.

In contra superstiţiilor. Comisiunea instituită de Sfântul Sinod al României, sub preşedinţa P. S. Atanasie, episcopul Râmnicului şi Noului Severin, să facă un registru asupra sărbătorilor pe care le ţin din superstiţie ţăranii. având în vedere că sătenii din diferite localităţi ale ţărei ţin încă şi acum asemenea sărbători, după cum afirmă ministrul instrucţiunei Spiru Haret, a opinat: Pentru-că aceste fapte măresc sărăcia populaţiei rurale, Sf. Sinod este rugat să dea o enciclică în toată ţara pentru veştejirea acestui abuz, amintind tot-deodată şi sărbătorile pe cari sunt datori să le ţină creştinii. Intru cât priveşte acţiunea preoţilor în combaterea acestui abuz, comisiunea este de părere a se pune preoţilor îndatorirea să sfătuiască pe săteni în toate împrejurările, în biserică sau aiurea, să nu mai ţină sărbătorile păgâneşti. Preoţii vor fi ţinuţi să raporteze de activitatea desfăşurată de ei pentru stârpirea acestui rău şi dacă enoriaşii i-au ascultat şi în ce măsură. Preoţii cari nu vor ţinea samă de aceste hotărâri, vor fi opriţi dela slujbă dela o lună până la doi ani, perzând totdeodată şi leafa pe tot timpul cât vor fi opriţi.

Potolirea holerei în Rusia. Direcţia generală a serviciului sanitar românesc a fost informată că epidemia de holeră din Petersburg şi toate părţile bântuite din Rusia s'a potolit foarte mult. Cazurile de holeră constatate au scăzut în mod foarte simţitor. La Odessa nu s'a mai declarat nici un caz nou de trei săptămâni.

Experienţele lui Zeppelin. Din Friederichshafen se anunţă, că balonul Zeppelin a făcut Luni la 3 jum. după amiazi o ascenziune. Ducesa Vera a luat loc in nacelă cu contele Zeppelin şi balonul ridicându-se, a apucat direcţia spre Friedrichshafen, trecând deasupra parcului castelului. După o cursă de 3/4 de ceas, balonul ajunse deasupra lacului de Constanţa, unde se coborâ foarte uşor lângă adăpostul său. Timpul era splendid.

Scandal ţigănesc. Curtea cu juraţi din Oradea-mare a adus în săptămâna trecută sentinţa în procesul ţigancei Clara Micula, care amăgind prin vorbe de dragoste pe ţăranul Popa Verza în pădure, l'a omorât şi l'a jefuit. Ea a fost judecată la temniţă pe viaţă. După publicarea sentinţei au apucat-o pe ţigancă sgârciurile, s'a aruncat la pământ şi şi a pierdut conştiinţa. Paznicii o duseră în temniţa din apropierea palatului de justiţie. Pe drum, ţiganii adunaţi din tot jurul Orăzii au încercat să-şi scape tovarăşa osândită din mânile paznicilor. Paznicii au trebuit să iuţească pasul şi să închidă porţile. Ţiganii au împresurat edificiul şi numai poliţia a putut să-i împrăştie.

Un rege irlandez. Zilele acestea a murit regele insulei Innishmurray, care stăpânea optzeci de supuşi, pe o insulă lângă Sligo. Nici unul din aceşti locuitori n'a fost vreo dată în Irlanda sau aiurea. Regele locuia în cetăţue lângă zidul oraşului, zid aşa de lat încât s'ar putea merge pe el cu trăsura. Sunt aci chilii vechi, altare, cruci celtice şi biserici. In veacul al 6-lea doi călugări au făcut aci cea dintâi mănăstire. Locuitorii trăesc din pescuit; au trei biserici, dar n'au nici preot, nici poliţie. Regele, urmaşul unor regi vechi, judecă neînţelegerile.

Teatru românesc în Braşov.

(„Societatea p. f. d. teatru român.“)

Reprezentaţiune dată de »comitetul *filial* braşovean« sub conducerea d-lui Aurel Paul Bănuţiu, directorul artistic al societăţii, *Sâmbătă în 7 Noemvrie n.* 1908 în sala Redutei orăşeneşti, oarele 8 seara preciz.

Program:

I. »*Băi de mare*«,

comedie într'un act de A. din Dorna.

Distribuţia:

Nastasache Pripicescu	D-l Vasile Neguţ
Sevasta, soţia lui	D-na Maria Popescu
Aneta, fiica lor	D-ra Virginia Branisce
Cameriera	D-ra Lucia Bogdan
Vântureanu, tânăr moşier	D-l Aurel P. Bănuţiu

II. »*Un leu ş'un zlot*«

comedie într'un act de R. Rosetti-Max.

Distribuţia:

Evdochie Trifan	D-l Aurel P. Bănuţiu
Tasache Sărăcilă	D-l Cand. Muşlea jun.
Mişu Anesti	D-l Dr. Ilie C. Barbul
Tertipof	D-l Dr. Alex. Bogdan
D-na Tarsiţa Trifan	D-na Maria Popescu
Nataliţa, fiică-sa	D-ra Marioara G. Dima
Lina, servitoare	D-ra Lucia Bogdan

Mai mulţi invitaţi.

III. *Dans.*

Preţul de intrare:

Balcon cor. 2·40, Fotel cor. 2, Parchet I. cor. 1·40, parchet II. 1 cor, Parchet III. 60 b., Galeria 60 b., Loc de stat 40 b.

Bilete se află de vânzare la librăria *Mureşianu*.

Folosul tovărăşiilor de consum,

cu deosebită considerare la Elveţia.

(Conferinţă cetită în a 2-a şedinţă liter. a societ. acad. rom. „Petru Maior“ ţinută Dum. în 25 Octomvrie n. 1908 de preşedintele soc. **Aurel Dobrescu.**)

Onorată Societate!

In programul desvoltat în cuvântul meu de deschidere, mi-am esprimat părerea, c'ar fi foarte bine, dacă o parte însemnată din activitatea societăţii s'ar săvârşi pentru cultivarea noastră pe terenul economic.

Pentru a accentua din nou această părere, încep şirul de lucrări, ce sperez să

le pot prezenta în anul de studiu curent onoratei noastre societăți, cu o disertațiune din domeniul economiei.

La aceasta mă îndeamnă mai întâiu credința, ce-am scos'o în timpul — durere prea scurt — cât l'am avut până acum pentru îndeletnicirea cu știința economiei: că adecă *pe terenul economiei se poate aduce cel mai spornic și cel mai vădit folos milioanelor de „robi ai gliei«*.

Dar c'o putere și mai netăgăduită militează pentru părerea aceasta și faptul, că *dacă nu ne vom întări economicește, nu ne vom putea susținea individualitatea etnică.*.

Iubiți confrați!

Am nădejdea că, — mai ales după ce în curând vom acvira pentru biblioteca noastră cărțile economice românești și străine mai de valoare, și dupăce aleci fruntași ai vieții noastre economice, la cari neam adresat și ne vom adresa, ne vor da îndrumările de lipsă, — zic am nădejdea că vom auzi dela acest loc disertațiuni cât mai temeinice din diferiți rami ai economiei naționale.

In lucrarea de față, tractând despre tovărășiile de consum, voi arunca din acest punct de vedere o ochire asupra Elveției. Mulți dintre Dvoastră se vor mira de ce am ales tocmai Elveția, când ea nu stă în fruntea țărilor cooperativiste, ci e înșirată de obicei în locul al 6-lea, anume după Anglia, Germania, Francia, Italia și Belgia. Dar nici în privința factorilor economici nu se prea potrivește cu referințele noastre, căci Elveția e un stat mai industrial (45%), pe când noi suntem un popor agricol; Elveția este un stat liberschimbist, statul nostru este protecționist.

Motivul, că am ales chiar acest stat — care durere numai acea asămănare o are cu al nostru, că e poliglot și are frumuseți naturale alese, — este de-o natură personală: în Elveția mi-s'a atras mai convingător atențiunea asupra acestui fel de tovărășii, și fiind că întâia monografie ce am cetit'o asupra acestei cestii a tractat referințele elvețiene.

Această monografie se chiamă: »Des Associations de consommation et le mouvement cooperatif de consommation en Suisse au point de vue economique et social, par William Demiéville. Lausanne, imprimerie G. Bridel et C., 1906.«

Pe lângă această monografie, din care am luat ideile principale, am mai consultat și cărțile celebrului economist Charles Gide, profesor de econ. politică la Montpellièr și econom. socială la Paris, intitulate: »Les Societés cooperatives de consommation. Paris, 1904.« și: »La Cooperation, conférences de propagande, Paris, 1906«.

Schița disertațiunii mele ar fi:

1. *Ce sunt tovărășiile de consum față de cele pe acții?* 2. *Rolul lor economic.* 3. *Rolul lor social*, 4. *Rezultatele ajunse în Elveția*

*

1. *Ce este tovărășia de consum?*

Este o societate, care dă membrilor săi articli de mâncare și de folosire de toate zilele, de-o calitate cât se poate de bună pe un preț cât se poate de mic.

Scopul principal, și totodată și însemnata putere de binefacere a societăților de consum este: să scape publicul mare de mulțimea de mijlocitori parazitari mari și mici, ce-i ațin calea la ori-ce cumpărare și astfel să ieftinească cheltuielile din circulare și distribuțiunea mărfurilor.

Unde nu sunt societăți de consum, și cele mai neînsemnate trebuințe culinare se cumpără din a treia patra mână. Căci dela fabrică le-a cumpărat un en gros-ist, en gros-istul își trimite în provincie agentul, dela care le târguiesc prăvăliile, iar dela prăvălii boltele și boltițele, și toți se nizuiesc să aibă cât mai multe procente de câștig. Insă unde se înființează o tovărășie de consum, aceasta își poate comanda mărfurile direct dela fabrici, ori cel puțin dela en gros-iști, realizând astfel cruțări foarte însemnate.

Aceasta este *un* bine al tovărășiilor de consum. Și să nu se creadă, că e neînsemnat. Căci iată de pildă societățile de consum afiliate »Uniunii Elvețiene« dintr'un debit total de 54,109,814 franci din 1905 au socotit că prin eliminarea mijlocitorilor au cruțat 4,036,957 de franci, afară de ce s'a întrebuințat la întrebuințat la sporirea fondurilor de rezervă, la lucrările de folos public și altele.*)

Principiile fundamentale ale tovărășiilor de consum, numite *principiile de Rochedale*, fiindcă aici s'a realizat la 1844 întâia societate de acest feliu, sunt următoarele:

1. Să se distribue mărfuri de calitate bună și măsurate netto.
2. Să se plătească totdeauna în bani gata.
3. Administrarea și controlul afacerilor să se întâmple prin membrii tovărășiei.
4. La adunările generale ale tovărășiei toți membrii au drepturi absolut egale.
5. Distribuirea mărfurilor să se întâmple după prețul curent al pieței.
6. Venitul realizat, mai bine zis plusul încassat (»trop-perçu«) să se împartă între membrii în proporția cumpărăturilor ce le-a făcut fie-care.

Pentru a învedera și mai bine principiile sănătoase și bogate în urmări ale acestui fel de asocieri, să facem — după cum face autorul citat la 'nceput — o paralelă între ele și între societățile pe acții, cari stăpânesc azi viața noastră economică.

1) In ce privește *scopul:*

Pe când societățile pe acții fac servicii numai în vederea câștigului ce-l vor avea la dividende —, tovărășiile de consum sunt așa organizate, încât profitul îl dau tot acelora, cari l'au cauzat.

Scopul societății de consum nu e deci să realiseze pentru câți-va inși un profit comercial ori industrial, ci realisează pe sama tuturor celor ce ca membrii se folosesc de mărfurile ei, un însemnat profit prin aceea, că-i scapă de tributul, ce l'au plătit pân' aci mijlocitorilor de tot felul.

2) In privința *organizării* deosebirea e, că pe când la societatea pe acții fiecare membru acționar are drepturi în proporție cu numărul acțiilor, la tovărășiile de consum membrii au drepturi egale sub titlul că sunt consumenți.

Ceeace constituie însă puterea mare de viață a tovărășiilor de consum este, că *se respectează legea economică foarte sigură, că factorul de frunte la o întreprindere comercială nu e într'atâta capitalul, cât mai mult clientela.*

Și din aceasta foarte însemnată lege deja fundatorii celei dintâiu tovărășii de consum au formulat principiul just, că la împărțirea profitului ce se realisează, în primul rând să fie considerați consumenții. Iar capitalul trebue tratat așa cum își tratează el însuși salariații, adecă să i se stabilească retribuțiune fixată pe baza legii de ofert și cerere.

(Va urma).

*) Demiéville, op citat, pag. 23.

Varietăți.

Evenimentele din urmă din *Maroc* de bunăseamă vor deschide pentru viitor drumul multor Europeni în acest pământ, în această țară, care are destule bogății încă necăutate — și unde industria și comerțul sunt încă la începutul lor.

Se înțelege că ivirea civilizației europene în Maroc va fi pentru indigeni un prilej de robie economică »moderna« dacă ei singuri nu vor ști să îngrijească de bogățiile țărei lor, de întemeierea unui comerț și unei industrii naționale.

Marocul va atrage apoi pe Europeni și prin marele număr și multele varietăți de animale sălbatice, ca leopardul sau pantera, care se găsește, aproape pe tot întinsul Marocului, apoi șacalul, mai rar hiena, și foarte rar ursul, care de multă vreme nu se mai arată în Algeria. Se găsesc în mare număr mistreți (porci sălbatici) de cari indigenii au multă groază. Sunt cai de multe soiurile, dar rasa mai îngrijită e cea arabă; apoi catări și măgari destui ca și în Europa...

Prin stepe e dromedera și antilopa, apoi oi, capre, boi, cari lipsesc în unele regiuni; iepuri câtă frunză și iarbă prin unele părți, cu toate că pe lângă cânele de pază în Maroc trăiește și cel de vânătoare.

Apoi sunt animalele de țărm sau de apă și pe lângă acestea încă multe specii pe care un om de știință francez le presupune ca existente. Constată însă că fauna Marocului e aproape aceiași cu a Spaniei, care are aproape aceiași climă ca și cea mai mare parte a Marocului.

*

După guvernul englez iată-l și pe cel francez recomandând autorităților și publicului, prin ministerul de interne, pornirea luptei de *exterminare împotriva neamului șoricesc*, care nu strică numai agriculturei și economiei, ci e, se crede, singurul vinovat pentru ivirea ciumei, care seceră mii de oameni în fie-care an în India și vine chiar până în Europa, pe coastele Mediteranei.

Știința a constatat, în mod definitiv, că înainte de a se ivi unde-va, la om, ciuma, a băntuit mai întâi printre șoareci.

Nu e dar mirare, dacă atâtea reviste de știință, în special cele de medicină, și atâtea ziare se ocupă atât de mult de soarta șoarecilor, de problema (ce e drept cam greu de rezolvat) a distrugerii lor complete și dacă toate aceste organe de publicitate declară răsboiu, fiecare în felul său, sau starea de asediu, care să nu mai țină seamă nici de lege nici de umanitate față de șoareci...

La Colonia a fost, chiar de curând, o expoziție pentru a populariza toate mijloacele eficace de distrugere a șoarecilor, descoperite de știință.

Intre acestea sunt și premiile cari se dau pentru un anume număr de capete răpuse de șoareci — și cheltuiala pe care o face statul sau societățile cari au pornit această cruciadă, aduce foloase cari întrec înzecit sacrificiul.

Pe lângă limpezirea cestiunei orientale, a păcii universale și pacificarea Marocului, campania împotriva neamului șoricesc își are și ea importanța...

M.

*

Care e opera cea mai importantă în stil wagnerian? »Börsen Currier« cu ocazia celei de a 25-a aniversare dela moartea lui Ricard Wagner, a întrebat pe mulți muzicanți care e, după părerea lor, cea mai importantă operă în stil Wagnerian, dată dela moartea celebrului compozitor german până azi.

Mulți au spus că e Salomea: printre tre aceștia e și profesorul Maximilian Reger, care spune următoarele: Ricard Strauss (autorul Salomeei) e cel mai important compozitor al școalei Wagneriene. Dar aștept încă opera cea mai importantă după moartea lui Richard Wagner, căci n'a fost scrisă până acum.

Felix Weingartner declară că după Wagner cel mai mare compozitor al noului period muzical este Verdi și spune că Otello și Falstaff sunt cele mai însemnate opere ce s'au scris dela moartea lui Ricard Wagner până azi.

Ferrucio Busoni spune și el că de 25 ani încoace Falstaff e cea mai admirabilă operă ce s'a scris.

Cărți noi.

In institutul de arte grafice *„Minerva“* au apărut următoarele cărți frumoase:

Titu Maiorescu, „Critice“, Volumul I, prețul 1.50 cor.

C. Sandu-Aldea, „Pescar de Islanda“ prețul 1 50 cor.

Ludovic Dauș, „Iluzii“ roman 1.50 coroane

Ion Bârseanul: „Dor pustiu“. C. 1·50

N. Dunăreanu. „Răsplată“ (nuvele). Prețul cor. 1.50.

I. L. Caragiale. „Momente, Schițe, Amintiri“. Prețul cor. 2.—.

Adina Gr. Olănescu. „Cugetări“. Prețul cor. 1 50.

Guy de Maupassant. „O viață“ (umilul adevăr) traducere de *Em. Gârleanu*. Prețul cor. 2·—.

Cor. Moldovan. „Cântarea cântărilor“. Prețul cor. 1·—.

Caton Theodorian: „Sângele Solovenilor“. Cor. 1·50.

C. Sandu-Aldea: „Sfaturile unui plugar luminat“, cărticica I-a. 50 bani.

Al. Cazaban: „Chipuri și suflete“. Cor. 1 50.

Maria Baiulescu. „Extaz“ (poezii). Prețul cor. 1.50.

M. Sadoveanu. „Dureri înăbușite“ ediția II. Prețul cor. 2·—.

M. Eminescu: „Poezii postume“, ediție nouă. Cor. 1 50.

Se pot procura și prin librăria „Gazetei Transilvaniei“ în Brașov și a se adauge la fie-care porto 10 bani.

ULTIME ȘTIRI.

Budapesta, 4 Noemvrie. Eri noaptea s'a încercat *un atentat cu dinamită în contra celor trei monitoare austro-ungare*, cari se află ancorate în fața Belgradului. Marinarul, care era de servici, observând că cineva se apropie în inot de monitoare, a dat alarmă. Indată au plecat patru marinari în urmărirea necunoscutului, care a și fost prins. Atentatorul, care avea la sine trei bombe de ecrasit, este un sârb și se numește Maluseviei. El a declarat, că a voit să arunce în aer cele trei monitoare, ceea-ce i-ar fi și succes, dacă n'ar fi fost observat la timp.

Belgrad, 4 Noemvrie. Din sorginte oficială se comunică următoarele: In urma comunicărilor făcute guvernului sârb de reprezentanții Angliei, Rusiei, Franței și Italiei și cari conțin sfaturi amicale, invitând Serbia, în interesul păcei, să se abție dela ori-ce măsură care ar putea altera pacea, guvernul sârbesc a răspuns că, cu toată agitația opiniunei publice sârbești, care este de altfel de înțeles, guvernul a păstrat o atitudine corectă și Serbia, încrezătoare în dreptatea marilor puteri, așteaptă o hotărâre justă privitoare la reclamațiunile sale expuse în nota dela 7 Octomvrie adresată marilor puteri.

Belgrad, 4 Nov. Un consiliu de miniștri, care s'a ținut eri a durat mai multe ceasuri. Consiliul a hotărât să se convoace Scupștina pe astăzi. Ziarul „Serbia“ spune că scupștina va avea de luat o hotărâre privitoare la strămutarea reședinței regale din Belgrad în interiorul țărei.

New-York, 4 Noemvrie. Eri seara la orele 8 s'a comunicat resultatul alegerei delegaților, cari vor avea să aleagă pe viitorul președinte al Statelor-Unite. *Majoritatea voturilor a întrunit'o candidatul Taft.*

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu
Redactor respons.: Victor Branisce

Abonamente la

„Gazeta Transilvaniei“

se pot face ori şi când pe timp mai îndelungat sau lunare.